
Bevezető

A MM 2016/1 számának legtöbb írása a művészek, a művészetek társadalmi szerepéről és a kulturális intézményrendszer működésének jogi, gazdasági és politikai feltételeiről szól. Navracsics Tiborral, az EU kulturális ügyekben illetékes biztosával folytatott beszélgetésünkben arra kerestünk választ: vajon az Unió kultúrpolitikája kellő erőfeszítéseket tesz-e, hogy összhangot teremtsen polgárainak a szuverén nemzetállamokhoz és az európai közösség egészéhez kötődő identitástudata között. (Hogy az „európaiság-tudat” hogyan válhat nyitottá más nemzetek sajátos kulturális értékeinek befogadására, azt jól példázza a spanyol Iñaki Abad Leguina – az elméleti szöveggörnyezetben szokatlanul személyes hangvételű – budapesti élménybeszámolója!) A kultúrpolitikai érdekű kérdésfelvetésekhez két rokon tematika kapcsolódik. Az egyiket azoknak az iskolateremtő és intézményszervező magyar géniuszoknak szenteltük, akiknek a nemzeti hagyományokból (is) táplálkozó művészetük a világkultúra részévé válhatott. Ebben a tematikus blokkban Széchenyi Istvánról (Pletl Rita), Liszt Ferencről (Eckhardt Mária), Bartók Béláról (Kovács Sándor) és Makovecz Imréről (Beke Márton) szóló írásokat közlünk, s ehhez az arcképcsarnokhoz illeszkedik Juhász Sándor visszatekintése a világhírű magyar fotográfusokra.

A másik témakörnek a művészet, a jog és a politika alcímet adhatnánk. Kiss Zoltán Károlynak a szerzői jog problémáit elemző tanulmánya az uniós jogharmonizáció ellentmondásaira mutat rá, Zirkuli Péter írása a kulturális diplomácia francia modelljét vázolja fel, Kiss Gy. Csaba A visegrádi gondolat című esszéje a szellemi közösséget alkotó szomszéd nemzetek politikai együttműködésének szükségességét hangsúlyozza.

A művészetek és a műélvező közönség szervezhető/manipulálható viszonyának értelmezésével foglalkoznak a harmadik tárgykör szerzői. Balogh Csaba dolgozata az ideologikus műkritika XIX. századi intézményesülésének folyamatát vizsgálja, Hermann Zoltánnak Tallián Tibor könyvét ismertető írása (A magyar operajátszás kezdeteiről) a modern nemzeti kultúra műhelyteremtő törekvései közötti „belháborúba” enged bepillantást, Deme Tamás cikke pedig a művészeti nevelés megújításában nélkülözhetetlen magyar pedagógia történeti tradíciót idézi fel.

Az intézmények működési mechanizmusai és a művészi szabadság elve közötti megszüntethetetlen feszültségek a kánonon kívül kibontakozott két életmű felidézése során kerülnek szóba. Romváry Ferenc hozzászólása a Csontváry-ügyhöz aktuális kultúrpolitikai vitákat is érint, Csuday Csaba El Kazovszkijról szóló esszéje pedig egy koherens művészi világkép állandóságát szembeállítja változó esztétikai értékszempontjainkkal.

Kötetünk záró írása – Szörényi László recenziója a Tengeristennő az Olymposon című tanulmánykötetről – egyszerre példázza, hogy mennyire nélkülözhetetlen a kultúrpolitika intézményfenntartó szerepe az elmúlt korok szellemi örökségének megőrzésében, s hogy mily súlyos kockázatokkal jár, ha a politika játékszabályai nem igazodnak a kultúra természetéhez.